

Organizacje altruizmu danych w DGA

– od wizji współdzielenia do
niewykorzystanej okazji

Dominika Kuźnicka - Błaszowska

wykłady i szkolenia z zakresu ochrony
praw człowieka i ochrony danych osobowych

Dzień dobry

Dr Dominika Kuźnicka-Błaszowska

Digital Justice Center

Uniwersytet Wrocławski

Email

Dominika.kuznicka-blaszkowska@uwr.edu.pl

Możesz mnie znaleźć tutaj:

[LinkedIn](#)

[Google Scholar](#)

[Instagram - matka_naukowczyni](#)

Uniwersytet
Wrocławski

Altruizm danych w DGA

**Zaufanie nie wynika z dostępności danych,
lecz z odpowiedzialności za ich
wykorzystanie**

Koncepcja organizacji altruizmu danych, zaprojektowana jako filar etycznego współdzielenia danych, nie zyska praktycznej atrakcyjności z powodu nadmiernej formalizacji i braku powiązania z realnymi bodźcami ekonomicznymi.

- ❖ DGA (Rozdział IV) tworzy *ramy prawne dla altruizmu danych* – dobrowolnego udostępniania danych w interesie ogólnym.
- ❖ Zakłada rozdzielenie **celu publicznego** od **komercyjnych interesów** poprzez powołanie organizacji altruizmu danych.
- ❖ Te organizacje mają działać **non-profit**, zaufanie mają budować przez rejestrację w UE i transparentne zarządzanie

Kluczowy problem: Regulacja oferuje wizję etycznego współdzielenia danych, ale nie odpowiada na pytanie, *dlaczego i jak* podmioty miałyby faktycznie z niej korzystać.

Organizacje altruizmu danych w ekosystemie zarządzania danymi

- ❖ Obok intermediaries (pośredników danych) – organizacje altruizmu danych są drugim filarem infrastruktury zaufania.
- ❖ Mają być powiernikami zaufania społecznego („trusted data stewards”).
- ❖ Odpowiadają na deficyt społecznego zaufania do prywatnych modeli współdzielenia danych.
- ❖ Teoretycznie – łączą wartości praw podstawowych (art. 8 Karty) z innowacją i użytecznością społeczną.

Problem systemowy: Brak integracji z innymi elementami Data Space’ów – funkcjonują w izolacji.

Filozofia regulacyjna: etyka, zaufanie, odpowiedzialność

- ❖ DGA promuje etos: “fair data sharing for public good”.
- ❖ Organizacje altruizmu danych mają być gwarantem:
 - 1) zgód świadomych i odwoływalnych,
 - 2) przejrzystości wykorzystania danych,
 - 3) zgodności z zasadami ochrony danych (art. 51 DGA).
- ❖ W zamyśle to instrument „miękkiego konstytucjonalizmu” w gospodarce danych – równoważący logikę rynku i prawa podstawowe.

W praktyce: instrument pozostaje normatywny, nie operacyjny.

Organizacje altruizmu danych jako „instytucjonalny bufor praw podstawowych”

- ❖ Zaprojektowane jako „pośrednicy zaufania” między jednostką a podmiotami przetwarzającymi dane.
- ❖ Mają chronić:
 - 1) autonomię informacyjną,
 - 2) prawo do prywatności,
 - 3) sprawiedliwość algorytmiczną.
- ❖ Potencjalnie zwiększają wiarygodność danych altruistycznych – poprzez weryfikację źródeł i zarządzanie zgodami.

Formalna rola „bufora” nie została powiązana z realnymi uprawnieniami nadzorczymi ani z obowiązkiem współpracy instytucji publicznych.

- ❖ Rejestracja wymaga:

1) szczegółowego statutu, 2) pełnej transparentności finansowej, 3) braku komercyjnych motywacji, 4) zgodności z prawem ochrony danych, 5) potencjalnych kosztów certyfikacyjnych.

- ❖ Brak elastyczności – ten model przypomina fundację z reżimem zgodności korporacyjnej.

- ❖ Państwa członkowskie nie oferują wsparcia proceduralnego (np. wzorów statutów, przewodników).

Efekt: mało prawdopodobne, by organizacje pozarządowe lub uczelnie podjęły się formalizacji w tej formie.

Brak zachęt i ekosystemu wsparcia

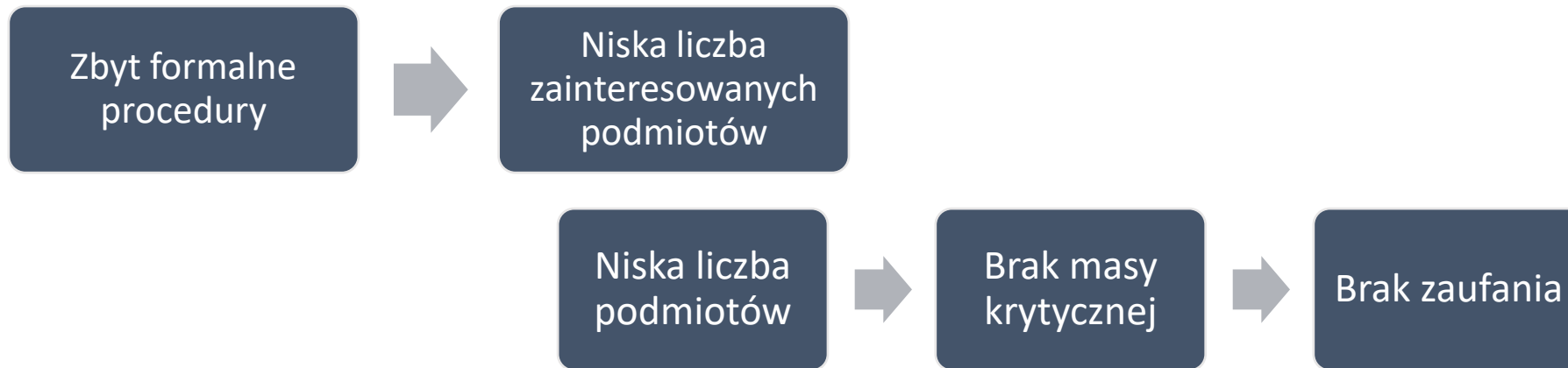
9/12

- ❖ DGA nie przewiduje żadnych zachęt finansowych ani priorytetów dostępu do infrastruktury danych.
- ❖ Brak instrumentów integrujących altruizm danych z programami badawczymi (Horizon, GAIA-X).
- ❖ Brak powiązania z krajowymi politykami danych lub strategiami otwartych danych.
- ❖ Efekt: altruizm danych funkcjonuje poza realnym obiegiem gospodarczym.

Wniosek: bez ekonomicznej lub instytucjonalnej wartości dodanej altruizm danych pozostanie niszowy.

Ryzyko marginalizacji i komercjalizacji idei altruizmu

❖ Ryzyko „paradoksu altruizmu”:

- ❖ Możliwe przejęcie idei przez komercyjnych „data intermediaries”, którzy zaoferują prostsze i szybsze modele „pseudodobroczynne”.
- ❖ Powstanie rynku „etycznych etykiet”, nie realnych mechanizmów ochrony.

Modele hybrydowe

Etyczne rejestry
danych (data trusts)

Decentralizacja
zarządzania zgodami

Powiązanie
altruizmu danych z
open science

Organy administracji
zapewniające
gwarancje
wiarygodności

- Koncepcja altruizmu danych to **innowacyjny instrument ochrony praw podstawowych**, oparty na dobrowolności i zaufaniu.
- Jednak mechanizm organizacji altruizmu danych został **nadmiernie sformalizowany**, przez co traci praktyczną atrakcyjność.
- Brak zachęt, infrastruktury i integracji z politykami badawczymi czyni z niej **instytucję martwego prawa**.
- Przyszłość tej idei zależy od jej **reinterpretacji**: mniej formalnej, bardziej sieciowej, opartej na współzarządzaniu i interoperacyjności.
- Warto, by organy ochrony danych aktywnie uczestniczyły w rozwijaniu tego modelu, nie tylko nadzorując, ale współtworząc zaufanie.

Kontakt: dominika.kuznicka-blaszkowska@uwr.edu.pl